

SPRAWOZDANIE
Z DZIAŁALNOŚCI PEŁNOMOCNIKA RZĄDU
DO SPRAW POLONII I POLAKÓW ZA GRANICĄ
za okres
od 1 stycznia 2022 r. do 31 grudnia 2022 r.

Przedkładane Radzie Ministrów na podstawie § 5 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 grudnia 2019 r. w sprawie ustanowienia Pełnomocnika Rządu do spraw Polonii i Polaków za Granicą (Dz.U. 2019 poz. 2440)

Warszawa, marzec 2023 r.

Spis treści:

Wstęp	str. 3
I. Opracowywanie propozycji działań i inicjatyw Rady Ministrów i Prezesa Rady Ministrów na rzecz Polonii i Polaków za granicą	str. 4
I.1. Spotkania Prezesa Rady Ministrów z Polonią i Polakami za granicą współorganizowane przez Pełnomocnika.....	str. 4
I.2. Inicjatywy podejmowane przez Pełnomocnika – w tym reprezentowanie rządu w zakresie polityki polonijnej w kraju i za granicą.....	str. 4
I.3. Opiniowanie ofert realizacji zadania publicznego na podstawie art. 11b ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.....	str. 5-6
II. Zapewnienie koordynacji działań Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, organów administracji rządowej i innych podmiotów realizujących zadania na rzecz Polonii i Polaków za granicą wyznaczone lub zlecone przez Prezesa Rady Ministrów	str. 6
II.1. Posiedzenie Międzyresortowego Zespołu do spraw Polonii i Polaków za Granicą.....	str. 6-8
II.2. Konsultacje z organami administracji rządowej.....	str. 8
III. Realizowanie zleconych przez Radę Ministrów lub Prezesa Rady Ministrów działań w zakresie pomocy Polonii i Polakom za granicą, w szczególności organizowanie różnorodnych form wsparcia dla organizacji i środowisk polonijnych	str. 9
III.1. Konkurs ofert na realizację zadania publicznego „Polonia i Polacy za granicą 2022”.....	str. 9-10
III.2. Inne formy wsparcia dla organizacji i środowisk polonijnych.....	str. 10
IV. Dokonywanie ocen i analiz oraz formułowanie wniosków w zakresie realizacji działań podejmowanych na rzecz Polonii i Polaków za granicą przez administrację rządową oraz inne organy, instytucje i podmioty	str. 11
IV.1. Udział w procesie legislacyjnym.....	str. 11
IV.2. Inicjatywy dotyczące funkcjonowania mediów polonijnych.....	str. 11
V. Realizowanie innych działań, w szczególności dotyczących promocji tematyki polonijnej, zleconych przez Radę Ministrów lub Prezesa Rady Ministrów	str. 12
V.1. Konferencje organizowane przez Pełnomocnika.....	str. 12-13
V.2. Publikacje.....	str. 13-14
V.3. Inne inicjatywy związane z popularyzacją tematyki polonijnej... ..	str. 13-14
Zakończenie	str. 14

Wstęp

Sprawozdanie dotyczy działalności Pełnomocnika Rządu do spraw Polonii i Polaków za Granicą (dalej: Pełnomocnik) za rok 2022, zawiera pięć rozdziałów zatytułowanych zgodnie z brzmieniem zadań Pełnomocnika¹ oraz zestawienie statystyczne. Niniejsze sprawozdanie przedstawia najważniejsze działania i inicjatywy podjęte przez Pełnomocnika Rządu do spraw Polonii i Polaków za Granicą Jana Dziedziczaka w okresie sprawozdawczym od 1.01. do 31.12.2022 r.

Działalność Pełnomocnika w 2022 r. w dużej mierze uwarunkowana była zbrojną napaścią Rosji na Ukrainę. Od pierwszego dnia wojny Pełnomocnik uczestniczył w spotkaniach koordynacyjnych z udziałem wiceministrów spraw zagranicznych, spraw wewnętrznych, Straży Granicznej, jak i dyrektorów departamentów odpowiedzialnych za sprawy konsularne i polonijne, podczas których na bieżąco omawiano kwestie związane z pomocą uchodźcom i proponowano rozwiązania. Na wniosek Pełnomocnika posiadacze Karty Polaka (obywatele ukraińscy) na przejściach granicznych byli odprawiani razem z obywatelami polskimi oraz innymi obywatelami obszaru Schengen.

W związku z napaścią Rosji na Ukrainę tysiące naszych rodaków zostało bezpośrednio zagrożonych działaniami wojennymi. Do najważniejszych inicjatyw Pełnomocnika w tym czasie zaliczają się specjalne programy zrealizowane na rzecz pomocy Polakom posiadającym Kartę Polaka oraz ich rodzinom, zarówno tym, którzy przebywali na Ukrainie, jak i tym, którzy postanowili schronić się w Polsce. Trzy największe organizacje pozarządowe działające na rzecz Polonii i Polaków za granicą – Fundacja Wolność i Demokracja, Fundacja „Pomoc Polakom na Wschodzie” oraz Stowarzyszenie „Wspólnota Polska” od 1.03. do 31.12.2022 r. zrealizowały specjalny program pomocowy obejmujący wszechstronne działania mające na celu wsparcie finansowe, pomoc w sprawach pobytowych, zdrowotnych i prawnych. Realizacja programu „Pomoc Polakom z Ukrainy” była możliwa dzięki otrzymanemu z inicjatywy Pełnomocnika Rządu do spraw Polonii i Polaków za Granicą specjalnemu finansowaniu z rezerwy ogólnej budżetu państwa w kwocie **28 mln 429 tys. zł.**

Równolegle, z inicjatywy Pełnomocnika, na Ukrainie realizowane były programy dla rodaków, którzy zdecydowali się nie opuszczać swoich domów, finansowane z rezerwy ogólnej Prezesa Rady Ministrów na łączną kwotę **6,8 mln zł**, a także projekty skierowane do organizacji polskich w Ukrainie dofinansowane z części 16. Kancelarii Prezesa Rady Ministrów w kwocie **4,8 mln zł**. Ze środków Kancelarii Prezesa Rady Ministrów pochodzących z budżetu państwa oraz rezerwy ogólnej sfinansowano także wypoczynek letni dla młodych rodaków z Ukrainy, w łącznej kwocie **1,8 mln zł**.

I. Opracowywanie propozycji działań i inicjatyw Rady Ministrów i Prezesa Rady Ministrów na rzecz Polonii i Polaków za granicą

¹ Określonym w § 2 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 grudnia 2019 r. w sprawie ustanowienia Pełnomocnika Rządu do spraw Polonii i Polaków za Granicą (Dz.U. z 2019 r. poz. 2440)

Pełnomocnik podejmuje kompleksowe działania na rzecz Polonii i Polaków za granicą odpowiadając na wskazywane przez Polonię problemy i trudności. Inicjuje i prowadzi prowadząc działania w kwestiach tego wymagających. Poniżej przedstawiono przykłady działań zrealizowanych przez Pełnomocnika w których uczestniczył Premier oraz w których Pełnomocnik reprezentował Radę Ministrów w zakresie polityki polonijnej w kraju i zagranicą.

I.1. Spotkania Prezesa Rady Ministrów z Polonią i Polakami za granicą współorganizowane przez Pełnomocnika

- Spotkanie z hiszpańską Polonią oraz przedstawicielami polskiego biznesu w Madrycie w Hiszpanii (28-29.01.2022 r.)
- Uroczyste odsłonięcie pomnika śp. prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego w Batumi w Gruzji. (17.03.2022 r.)
- Udział w polsko-litewskich konsultacjach międzyrządowych. (15.09.2022 r.)

I.2. Inicjatywy podejmowane przez Pełnomocnika, w tym reprezentowanie rządu w zakresie polityki polonijnej w kraju i za granicą

- Wizyta wraz z delegacją z KPRM i MSZ w Republice Czeskiej, gdzie odbyło się spotkanie z prezesami miejscowych Kół Polskiego Związku Kulturalno-Oświatowego. (24-25.01.2022 r.)
- Powitanie uchodźców ewakuowanych z Ukrainy na lotnisku we Wrocławiu. (8.03.2022 r.)
- Wizyta w Supraślu, udział w spotkaniu #UWIEZIENI ZA POLSKOŚĆ w rocznicę aresztowania Andżeliki Borys i Andrzeja Poczobuta. (23.03.2022 r.)
- Wizyta w Wilnie, udział w Paradzie Polskości, odczytanie listu premiera skierowanego do rodaków, spotkanie z przedstawicielami Rady Polonii Świata. (5-7.05.2022 r.)
- Wizyta w szkołach polskich zagrożonych likwidacją w rejonie trockim na Litwie – spotkania z dyrekcją, nauczycielami oraz uczniami i przedstawicielami rodziców, udział w uroczystościach upamiętniających Patrona Harcerstwa Polskiego. Pełnomocnik uczestniczył również w otwarciu wystawy „Patron Harcerstwa Polskiego” w Domu Kultury Polskiej w Wilnie. (12-13.05.2022 r.)
- Wizyta w Islandii z okazji dnia Polonii i Polaków za Granicą. Pełnomocnik zaprosił do udziału przedstawicieli Rządu, Kancelarii Prezydenta, parlamentarzystów z Sejmowej Komisji łączności z Polakami za Granicą oraz Senackiej Komisji Spraw Emigracji i łączności za Granicą oraz członków Rady Programowej TVP Polonia. (15.05.2022 r.)
- Wizyta w Austrii, udział Pełnomocnika w prezentacji projektu Polsko-Austriackiego Centrum Rozwoju Współpracy Środkowoeuropejskiej im. Jana III Sobieskiego związanego z Muzeum Jana III Sobieskiego w Stetteldorf am Wagram oraz udział w Zjeździe Sprawozdawczym Rady Federacji Polaków w Austrii. (22.05.2022 r.)
- Otwarcie Mistrzostw Świata Drużyn Polonijnych w Piłce Nożnej w Lesznie. (13-17.07.2022 r.)
- Otwarcie Siatkarskich Mistrzostw Europy Drużyn Polonijnych „Polonia Euro Volley 2022” w Kaliszu. (11-14.08.2022 r.)

- Udział w koncercie w Filharmonii Narodowej rozpoczynającym kampanię sprowadzenia szczątków Prezydentów RP na uchodźstwie, wygłoszenie mowy inauguracyjnej. (26.09.2022 r.)
- Spotkanie z przewodniczącym Państwowego Komitetu ds. Współpracy z Diasporą Republiki Azerbejdżanu, członkiem Gabinetu Ministrów Republiki Azerbejdżanu Fuadem Muradovem w KPRM. (4.11.2022 r.)
- Wizyta w Newark (Wielka Brytania) w ramach projektu sprowadzenia szczątków Prezydentów RP na uchodźstwie. (6.11.2022 r.)
- Udział w uroczystościach pochówku Prezydentów RP na w świątyni Opatrzności Bożej w Warszawie. (12.11.2022 r.)
- Przewodniczenie delegacji do Dublina w ramach projektu sprowadzenia do Polski szczątków śp. profesora Jana Łukasiewicza. (21.11.2022 r.)
- Wizyta w Argentynie na zaproszenie polskich środowisk harcerskich. Wizyta Ministra Jana Dziedziczka w Argentynie, a szczególnie w prowincji Misiones była pierwszą od wielu lat wizytą polonijną w tym regionie na tak wysokim szczeblu – wcześniej wizyty Marszałka Senatu odbyły się w latach 2006, 2007, 2009, a wizyta wiceministra spraw Zagranicznych w 2017 r. (4-13.12.2022 r.)

I.3. Opiniowanie ofert realizacji zadania publicznego na podstawie art. 11b ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

W 2022 r. z pominięciem procedury konkursowej ze względu na ważny interes społeczny lub publiczny złożono do Premiera 45 ofert realizacji zadań publicznych związanych z opieką nad Polonią i Polakami za granicą. Zarządzeniem nr 4 z dnia 8 lutego 2022 r. Pełnomocnik powołał zespół do spraw opiniowania ofert realizacji zadania publicznego. Ze złożonych 45 ofert podpisano umowy dotacyjne dotyczące 36 projektów, opiewających na łączną kwotę ok. **58,5 mln zł.**

Z inicjatywy Pełnomocnika Rządu do spraw Polonii i Polaków za Granicą trzy największe organizacje pozarządowe działające na rzecz Polonii i Polaków za granicą: Fundacja „Wolność i Demokracja”, Fundacja „Pomoc Polakom na Wschodzie” oraz Stowarzyszenie „Wspólnota Polska” od 1.03.2022 r. realizowały projekt „Pomoc Polakom z Ukrainy”, na który ze środków rezerwy ogólnej budżetu państwa przeznaczono **28 mln 429 tys. zł.** Projekt obejmował m.in.: wypłatę jednorazowych świadczeń finansowych (1 505 zł dla osoby dorosłej, 752,5 zł dla niepełnoletniej), utworzenie centralnego biura koordynacyjno-informacyjnego ze specjalną infolinią dotyczącą świadczeń w zakresie pobytu, zdrowia, kwestii prawnych, nauki języka polskiego, utworzenie 13 lokalnych punktów pomocowo-konsultacyjnych na terenie Polski oferujących m. in. wsparcie konsultacyjno-adaptacyjne, pomoc doraźną (np. lekarzy, prawników, tłumaczy przysięgłych, psychologów) oraz naukę języka polskiego dla osób dorosłych i młodzieży, a także kursy adaptacji zawodowej. W ramach projektu „Pomoc Polakom z Ukrainy” z pomocy skorzystało ponad 60 tys. naszych rodaków, w tym ponad 15 tys. z zapomóg finansowych, noclegów oraz innego wsparcia. Ponad 44 tys. osób skorzystało z informacji uzyskanych za pośrednictwem infolinii telefonicznej utworzonej na potrzeby projektu.

Równolegle na Ukrainie realizowane były inne projekty dla rodaków, którzy zdecydowali się nie opuszczać swoich domów. Projekty skierowane do 19 tys. osób obejmowały m. in.: pomoc w ewakuacji z zagrożonych terenów, wsparcie medyczne oraz żywnościowe, pomoc rzeczową i finansową dla organizacji polskich na Ukrainie i osób indywidualnych, polonijnych liderów i parafii rzymskokatolickich. Kilkanaście ośrodków polonijnych na Ukrainie pełniło funkcję centrów koordynacyjno-pomocowych z przeznaczeniem na organizację punktów medycznych, jadłodajni, transportu oraz zakup niezbędnych produktów i usług. Projekty były dofinansowane z budżetu państwa na łączną kwotę 6,8 mln zł. Realizowane były także projekty, które obejmowały wsparcie struktur organizacji polskich w Ukrainie oraz ich działalności o charakterze pomocowym w warunkach wojennych. Projekty te zostały dofinansowane z części 16. budżetu państwa na kwotę 4,8 mln zł. Jednocześnie w Polsce i na Ukrainie zorganizowany został wypoczynek letni dla dzieci i młodzieży. Sfinansowano go ze środków budżetu państwa z cz. 16. w łącznej wysokości 1,8 mln zł.

W 2022 r. w wyniku skomplikowanej sytuacji politycznej na Białorusi oraz licznych represji wobec liderów i działaczy Związku Polaków na Białorusi kontynuowano wsparcie dla powołanego w 2021 r. Centrum Pomocy Humanitarnej SOS-Białystok. Centrum oferuje pomoc dla osób, które ze względu na represje zdecydowały się na wyjazd do Polski z zamiarem czasowej lub stałej emigracji, ale również dla osób pozostających na terytorium Białorusi poddawanych represjom i szykanom, zwłaszcza z kręgu działaczy polonijnych.

Dofinansowaniem zostały również objęte zadania obejmujące budowę Panteonu Prezydentów RP w Panteonie Wielkich Polaków w Świątyni Opatrzności Bożej oraz sprowadzenie z Wielkiej Brytanii prochów i szczątków Prezydentów RP na Uchodźstwie: Władysława Raczkiewicza, Augusta Zaleskiego i Stanisława Ostrowskiego wraz z uroczystościami towarzyszącymi wydarzeniu zarówno w Wielkiej Brytanii, jak i w Polsce.

Podsumowanie

Do najważniejszych działań na rzecz Polonii i Polaków za granicą podjętych przez Pełnomocnika należy zaliczyć realizację projektów zleconych w trybie art. 11b z upoważnienia Prezesa Rady Ministrów oraz wizyty zagraniczne w czasie których reprezentował on Radę Ministrów.

II. Zapewnienie koordynacji działań Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, organów administracji rządowej i innych podmiotów realizujących zadania na rzecz Polonii i Polaków za granicą wyznaczone lub zlecone przez Prezesa Rady Ministrów

II.1. Posiedzenie Międzyresortowego Zespołu do spraw Polonii i Polaków za Granicą

Zgodnie z Zarządzeniem Prezes Rady Ministrów nr 230 w sprawie Międzyresortowego Zespołu do spraw Polonii i Polaków za Granicą (M.P. poz. 1004) celem pracy tego Zespołu, jak i funkcji Pełnomocnika Rządu do spraw Polonii i Polaków za Granicą, który jest jednocześnie jego przewodniczącym, jest jak najlepsza koordynacja działań administracji rządowej w tym zakresie. Realizując to zadanie, Pełnomocnik zgromadził kompletne informacje o zaangażowaniu merytorycznym i finansowym administracji rządowej w działania dla Polonii i Polaków za granicą, z zamiarem omówienia tych materiałów na pierwszym spotkaniu Zespołu. W związku z rosyjską agresją na Ukrainę zostało ono przesunięte w czasie i odbyło się

19.07.2022 r. w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów z udziałem premiera Mateusza Morawieckiego.

W spotkaniu wzięli także udział: Mariusz Błaszczak, Wicepremier i Minister Obrony Narodowej; Grzegorz Puda, Minister Funduszy i Polityki Regionalnej; Magdalena Rzeczkowska, Minister Finansów; Jarosław Sellin, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego; Olga Semeniuk, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Rozwoju i Technologii; Szymon Szynkowski vel Sęk, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, odpowiedzialny za współpracę z Polonią; Tomasz Rzymkowski, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji i Nauki, Pełnomocnik Rządu do spraw Rozwoju i Umiejdzynarodowienia Edukacji i Nauki; Andrzej Gut-Mostowy, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sportu i Turystyki; Sebastian Kaleta, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości; Barbara Socha, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej; Jan Badowski, Dyrektor Departamentu Współpracy z Polonią i Polakami za Granicą KPRM; Sławomir Kowalski, Dyrektor Departamentu Współpracy z Polonią i Polakami za Granicą MSZ; Marcin Jakubowski, Dyrektor Departamentu Konsularnego MSZ; Marek Zieliński, Dyrektor Departamentu Obywatelstwa i Repatriacji MSWiA; Mateusz Szpytma, zastępca Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej; Andrzej Bida, Dyrektor Generalny Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych; Dorota Szałtys, Dyrektor Departamentu Badań Demograficznych Głównego Urzędu Statystycznego; Jolanta Miśkowiec, Dyrektor Departamentu Dziedzictwa Kulturowego za Granicą i Miejsc Pamięci w MKiDN; Magdalena Witan, zastępca Dyrektora Departamentu Współpracy Międzynarodowej MEiN; Paweł Jaros, Naczelnik Wydziału Międzynarodowych Procedur Ochrony Praw Człowieka w MS oraz Olga Piekarszewska, główny specjalista w Departamencie Turystyki MSiT.

Podczas spotkania Pełnomocnik zaprezentował zebrane przez siebie dane, z których wynika, że działania związane z opieką i wsparciem dla Polonii i Polaków prowadzi 13 resortów i 7 instytucji podległych i nadzorowanych przez Premiera. W 2022 r. budżet tych podmiotów przeznaczony na opiekę nad Polonią i Polakami wyniósł ponad **580 mln. zł.** (wzrost o 50% wobec roku 2021). Resorty, które najwięcej wydatkują na ten cel to: Ministerstwo Edukacji i Nauki, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów oraz Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Dziedziny w które – w ramach opieki i współpracy z Polonią i Polakami za granicą – państwo polskie inwestuje najwięcej, to oświata poza granicami, zadania wynikające z Ustawy o repatriacji oraz Karcie Polaka, bezpośrednie wspieranie działalności polonijnej w różnych dziedzinach poprzez konkursy dotacyjne „Polonia i Polacy za granicą” oraz „Infrastruktura polonijna”, a także ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą.

Podczas posiedzenia zaprezentowano także – sfinansowane z rezerwy ogólnej budżetu państwa – programy dodatkowej pomocy dla Polaków z Ukrainy, posiadaczy Karty Polaka oraz ich najbliższych prowadzone w Polsce i w objętej wojną Ukrainie.

Podczas obrad zdecydowano, by do stałych członków Zespołu dołączyć Sekretarza Stanu w Ministerstwie Rozwoju i Technologii a także Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego. Zaakceptowano propozycję, by Zespół spotykał się dwa razy do roku i zdawał sprawozdanie ze swoich prac na forum Rady Ministrów. W międzyczasie Zespół będzie działał w oparciu o grupy

robotnicze powoływane ad hoc do konkretnych zadań. Obecnie najważniejszym zadaniem Zespołu jest opracowanie Rządowego Programu Współpracy z Polonią i Polakami za Granicą.

II.2. Konsultacje z organami administracji rządowej

W ramach koordynacji działań organów administracji rządowej Pełnomocnik odbył m.in. następujące konsultacje:

- Z Ministrem Edukacji i Nauki w sprawie projektu ustawy o Instytucie Rozwoju Języka Polskiego im. świętego Maksymiliana Marii Kolbego.
- Z Ministrem Edukacji i Nauki w sprawie podziału środków na wsparcie edukacji polonijnej i polskiej poza granicami kraju, którymi od 2023 r. zajmował się będzie nowopowstający Instytut Rozwoju Języka Polskiego im. świętego Maksymiliana Marii Kolbego. Zgodnie z ustaleniami, całość tematyki związanej z edukacją będzie wspierana za pośrednictwem Instytutu.
- Z Prezydium Sejmowej Komisji ds. łączności z Polonią i Polakami, Prezydium Senackiej Komisji Spraw Emigracji i Łączności z Polakami za Granicą, Ministerstwem Spraw Zagranicznych, Ambasadą RP w Wilnie oraz przedstawicielami środowisk polskich w Republice Litewskiej w sprawie ustawy o pisowni imion i nazwisk obywateli Republiki Litewskiej.
- Z Ambasador RP w Wilnie, MSZ i MEiN w związku z planami reorganizacji szkół z polskim językiem nauczania w Połukniu i Starych Trokach w rejonie trockim na Litwie. Planowana reorganizacja pociąga za sobą pozbawienie tych szkół osobowości prawnej, co w praktyce oznacza ich likwidację i drastyczne ograniczenie nauczania w języku polskim w oczekiwanym przez rodziców zakresie. Podczas szeregu konsultacji w tej sprawie Pełnomocnik podkreślał, że szkoły powinny zachować dotychczasowy status, aby z powodzeniem kontynuować nauczanie języka polskiego.

Pełnomocnik jest także członkiem Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych, gdzie reprezentuje szefa KPRM. Udział w tym gremium zapewnia możliwość bezpośredniego udziału w procesie wspierania mniejszości narodowych na terenie Polski, a także podejmowania inicjatyw na rzecz zachowania właściwej równowagi pomiędzy wspieraniem mniejszości narodowych w Polsce a polskiej mniejszości za granicami.

Podsumowanie

Wśród wskazanych powyżej aktywności i inicjatyw Pełnomocnika za najważniejszą należy uznać inaugurację prac Międzyresortowego Zespołu do spraw Polonii i Polaków za Granicą, a także inicjowanie licznych konsultacji w sprawach bieżących z udziałem zaangażowanych ministerstw i innych podmiotów.

III. Realizowanie zleconych przez Radę Ministrów lub Prezesa Rady Ministrów działań w zakresie pomocy Polonii i Polakom za granicą, w szczególności organizowanie różnorodnych form wsparcia dla organizacji i środowisk polonijnych

Do najważniejszych zadań zleconych Pełnomocnikowi należą:

III.1. Konkurs ofert na realizację zadania publicznego „Polonia i Polacy za granicą 2022”

5.11.2021 r. Pełnomocnik ogłosił otwarty konkurs ofert „Polonia i Polacy za granicą 2022”. Podmiotami uprawnionymi do składania ofert były m.in. organizacje pozarządowe (np. fundacje i stowarzyszenia), stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego i osoby prawne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (np. parafie) zarejestrowane w Polsce. Na konkurs wpłynęło łącznie 505 ofert, kryteria formalne spełniło 499 z nich. Obszarami wsparcia w konkursie były:

- Edukacja, w tym: utrzymanie i funkcjonowanie szkół i przedszkoli polonijnych i polskich za granicą, inicjatywy edukacyjne oraz wsparcie organizacji oświatowych, a także stypendia dla uczniów klas pierwszych i maturzystów z polskich i polonijnych szkół, a także studentów polskiego pochodzenia.
- Budowanie dobrego wizerunku Polski przez organizacje polonijne.
- Rozwijanie struktur organizacji polonijnych na świecie.
- Media polonijne.
- Wydarzenia polonijne za granicą i w Polsce.
- Pomoc charytatywna, w tym pomoc dla Polaków na Wschodzie i Ameryce Południowej, akcje humanitarne i wsparcie instytucji pomocy humanitarnej.

Wyniki konkursu zostały ogłoszone 24.03.2022 r. Dofinansowanych zostało 247 ofert. Łączna kwota dofinansowania wyniosła **52 mln 173 tys. zł.**, a razem ze środkami z projektów dwuletnich – **61,7 mln zł.**

Zestawienie przyznanego dofinansowania na 2022 r. z uwzględnieniem liczby umów zawartych w poszczególnych obszarach wsparcia.

Numer i nazwa obszaru	Liczba podpisanych umów	Kwota dofinansowania
1. Edukacja	83	20 447 481,61 zł
2. Budowanie dobrego wizerunku Polski przez organizacje polonijne	33	5 348 732,96 zł
3. Rozwijanie struktur organizacji polonijnych na świecie	38	7 294 494,84 zł
4. Media polonijne	22	7 071 152,23 zł
5. Wydarzenia polonijne	62	10 965 739,00 zł
6. Pomoc charytatywna	9	1 045 595,00 zł
łącznie kwota dofinansowania na 2022 r.		52 173 195,64 zł

Dodatkowo, 26.04.2022 r. Minister Jan Dziedziczak ogłosił konkurs „Polonia i Polacy za granicą 2022 – Wypoczynek Letni”. Celem konkursu było wsparcie zorganizowanych form wypoczynku letniego dzieci i młodzieży polskiego pochodzenia z Ukrainy. Wpłynęły 43 oferty, dofinansowane zostały 24 z nich. Łączna kwota dofinansowania w ramach konkursu „Polonia i Polacy za granicą 2022 – Wypoczynek Letni” wyniosła prawie 5 mln zł.

III.2 Inne formy wsparcia dla organizacji i środowisk polonijnych

Pełnomocnik utrzymuje bezpośrednie kontakty z przedstawicielami Polonii i Polaków na całym świecie uczestnicząc w odbywających się tam wydarzeniach. Reprezentując Radę Ministrów, opracowuje propozycje działań i inicjatyw na rzecz środowisk polonijnych opierając się na zgłaszanych potrzebach. W 2022 r. były to:

- Luty-grudzień 2022 r. – pomoc rodakom z Ukrainy, realizacja programów pomocowych dla posiadaczy Karty Polaka oraz ich rodzin na Ukrainie i w Polsce; organizacja letniego wypoczynku, wsparcie dla organizacji polonijnych działających na terenie Ukrainy w warunkach wojennych.
- Kwiecień 2022 r. – z okazji Świąt Wielkiej Nocy Pełnomocnik zainicjował nagranie i upowszechnienie filmu dotyczącego wielkanocnych tradycji kultywowanych przez Polonię i Polaków za granicą. Film był kompilacją nagrań przekazanych przez Rodaków z całego świata.
- Maj 2022 r. – Pełnomocnik zaangażował się w nagranie życzeń muzycznych z okazji Dnia Polonii i Polaków za granicą. Do projektu zostali zaproszeni polscy zawodowi muzycy i śpiewacy mieszkający w kilkunastu krajach świata, którzy dzięki nowoczesnej technologii zaśpiewali wspólnie hymn Polonii „Marsz, Marsz Polonia”, będący jedną z wersji skomponowanej 225 lat temu „Pieśni Legionów”, ustanowionej jako „Mazurek Dąbrowskiego” oficjalnym hymnem Polski. Ponieważ Marsz Polonii jest wykonywany na nutę ukraińskiej dumki, by podkreślić kulturową więź Polski i Ukrainy, pieśń intonowała polska śpiewaczka ukraińskiego pochodzenia Olga Pasiecznik.
- Grudzień 2022 r. – organizacja spotkania opłatkowego dla posiadaczy Karty Polaka z Ukrainy oraz ich rodzin. Pełnomocnik zaprosił do Kancelarii Prezesa Rady Ministrów beneficjentów programów realizowanych przez KPRM a także przedstawicieli organizacji pozarządowych realizujących te programy, wolontariuszy oraz przedstawicieli administracji publicznej.

Podsumowanie

Do najważniejszych zadań zleconych Pełnomocnikowi przez Premiera i Radę Ministrów należy zaliczyć przeprowadzenie otwartego konkursu ofert na realizację zadań publicznych z zakresu wsparcia Polonii i Polaków za granicą „Polonia i Polacy za granicą 2022” oraz konkursu „Polonia i Polacy za granicą 2022 – Wypoczynek Letni”.

IV. Dokonywanie ocen i analiz oraz formułowanie wniosków w zakresie realizacji działań podejmowanych na rzecz Polonii i Polaków za granicą przez administrację rządową oraz inne organy, instytucje i podmioty

IV.1. Udział w procesie legislacyjnym

Pełnomocnik przy wsparciu pracowników Departamentu Współpracy z Polonią i Polakami za Granicą w KPRM dokonywał bieżącej analizy prowadzonych prac legislacyjnych oraz formułował wnioski i propozycje zmian mające na celu podjęcie skuteczniejszych działań na rzecz Polonii i Polaków za granicą. W roku 2022 r. były to m.in. uwagi do projektów:

- Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

- Ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa.
- Ustawy o Instytucie Rozwoju Języka Polskiego im. Świętego Maksymiliana Marii Kolbego.
- Rozporządzenia RM dotyczącego upoważnienia wojewodów na podstawie art. 12 ust. 4 ustawy o Karcie Polaka do wykonywania zadania wynikającego z tej ustawy.

IV.2. Inicjatywy dotyczące funkcjonowania mediów polonijnych

Pełnomocnik, jako wiceprzewodniczący Rady Programowej TVP Polonia brał czynny udział w bieżącej analizie działalności programowej, w szczególności w ocenie formatów telewizyjnych emitowanych na antenie TVP Polonia, m.in. takich jak: „Nad Niemnem”, „Studio Lwów”, „Wschód”, „Wilnoteka”, „Słownik polsko-polski”, „Kierunek Zachód”, „Magazyn z Wysp”, „Ola Polonia” oraz „Polonia 24”.

Pełnomocnik podjął także następujące inicjatywy:

- Luty 2022 r. – Pełnomocnik spotkał się z Sz. Szynkowskim vel Sękiem, sekretarzem stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych w sprawie omówienia dotychczasowej działalności TVP Polonia i wypracowania propozycji jej dalszego funkcjonowania.
- Maj 2022 r. – Pełnomocnik zarekomendował Telewizji Polskiej S.A. przywrócenie nadawania i dostępności programu TVP Polonia za pośrednictwem naziemnej telewizji cyfrowej w Polsce. Telewizja wprowadziła te zmiany.
- Wrzesień 2022 r. – Pełnomocnik postulował o zwiększenie ilości transmisji mszy św. z kościołów poza granicami kraju oraz o poszerzenie relacji o reportaże przybliżające widzom historię parafii, duszpasterstwo i warunki życia Polaków na obczyźnie.
- Listopad 2022 r. – Pełnomocnik skierował list do Dyrekcji TVP Polonia dotyczący finansowania projektów medialnych i emisji informacji o projektach finansowanych przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów na antenie TVP Polonia.

Podsumowanie

Działalność Pełnomocnika była skupiona głównie na rozwiązaniach prawnych mających wpływ na sytuację Polaków za granicą oraz działalność TVP Polonia. Jako wiceprzewodniczący Rady Programowej, Pełnomocnik aktywnie zabiegał o wprowadzenie zmian mających na celu zwiększenie inwestycji w TVP Wilno oraz poszerzenie oferty programowej TVP Polonia.

V. Realizowanie innych działań, w szczególności dotyczących promocji tematyki polonijnej, zleconych przez Radę Ministrów lub Prezesa Rady Ministrów

V.1. Konferencje naukowe organizowane przez Pełnomocnika

Konferencja na temat aktualizacji bazy GUS (10 maja 2022 r.) – prezes Głównego Urzędu Statystycznego zaprezentował najnowszą wersję bazy organizacji oraz instytucji polskich i polonijnych za granicą. Repertorium – prowadzone jest przez GUS od 2014 r. – zostało zaktualizowane w 2022 r. z inicjatywy Pełnomocnika Jana Dziedziczaka.

Konferencja pt. „Dzieło Księdza Biskupa Stanisława Stefanka dla Polonii i Polaków za Granicą” (11 lipca 2022 r.) – inspiracją do dyskusji była wydana w 2022 r. książka pt. „Świadek

ewangelicznej dobroci. Zbiór wspomnień o Księdzu Biskupie Stanisławie Stefanku”. Dyskusja poświęcona była polonijnej działalności Księdza Biskupa Stanisława Stefanka TChr, który szczególną troską otaczał rodzinę w Polsce i na emigracji. Za swoje zasługi, w 2009 r. odznaczony został przez prezydenta Lecha Kaczyńskiego Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Wydarzenie w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów zgromadziło ponad 200 osób. Konferencja była także transmitowana w mediach społecznościowych oraz za pośrednictwem telewizji (na żywo m.in. w TVP INFO). Konferencja została zrealizowana przy współpracy Akademii Kultury Społecznej i Medialnej w Toruniu oraz Fundacji Vita Familiae.

Forum Polonijne w Karpaczu (6-8 września 2022 r.) – organizowane przez Pełnomocnika Rządu do spraw Polonii i Polaków za Granicą w ramach Forum Ekonomicznego jest płaszczyzną osobistych spotkań i dyskusji przedstawicieli życia gospodarczego i społecznego polskiego pochodzenia z całego świata. W ramach Polonijnego Forum Ekonomicznego odbyło się 16 paneli dyskusyjnych, z czego 6 poprowadził Pełnomocnik. Wśród tematów dyskusji znalazły się m.in. kwestie budowania dobrego wizerunku Polski za granicą, Współczesnych wyzwań edukacji polonijnej i ofert wsparcia państwa, możliwości wsparcia edukacyjnego Polaków z zagranicy na polskich uczelniach na przykładzie działań podejmowanych w USA, programów pomocowych dla rodaków z Ukrainy, posiadaczy Karty Polaka a także przyszłości ukraińskiej emigracji do Polski, a także działań podejmowanych przez administrację rządową obejmujących inicjatywy 17 resortów. Oprócz przygotowania i przeprowadzenia dyskusji, Pełnomocnik ufundował i wręczył drugą w historii Polonijną Nagrodę Forum Ekonomicznego Arcybiskupowi Metropolicie Lwowskiemu Mieczysławowi Mokrzyckiemu.

II Zjazd Badaczy Polonii (24-26.11.2022 r.) – ogólnopolski przegląd badań nad Polonią i Polakami za granicą współorganizowany przez Pełnomocnika na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika (UMK). Przedstawiciele 21 ośrodków badawczych z całej Polski zaprezentowali zakres badań dotyczących tematyki Polonii i Polaków za granicą zrealizowanych w ciągu ostatnich 5 lat. Podczas Zjazdu odbyła się uroczystość wręczenia nagród laureatom konkursu "Archiwum Emigracji" za prace magisterskie i doktorskie poświęcone dziejom emigracji z Europy Środkowo-Wschodniej. Nagrody ufundował Pełnomocnik.

XXIV Forum Polonijne pt. „Polska i Polonia w solidarności z Ukrainą” (24-26.11.2022 r.) – zorganizowane przez Pełnomocnika we współpracy z Akademią Kultury Społecznej i Medialnej w Toruniu wydarzenie dotyczyło pomocy udzielonej Polakom z Ukrainy w związku z działaniami wojennymi na terytorium ich kraju. Podczas spotkania on-line realizowanego równolegle w KPRM i AKSiM o pomocy Ukrainie mówili przedstawiciele Polonii z całego świata i przedstawiciele MSWiA i MSZ. W oparciu o informacje prezentowane podczas Forum powstał film o pomocy Polski i Polonii na rzecz Ukrainy.

V.2. Publikacje

W 2022 r. zostały opracowane i opublikowane:

Islandia – wyspa lodu, ognia, wody i... Polonii – folder informacyjny wydany w związku z wizytą polskiej delegacji w Islandii z okazji dnia Polonii i Polaków za Granicą oraz Miesiąca Polskiego Dziedzictwa na Islandii. Zawiera m.in. informacje nt. Polonii, historii i kultury Islandii

oraz współpracy z Polską. Ponadto znalazły się tam informacje dotyczące miejsc, które odwiedziła delegacja, m.in.: grobu marynarzy rozbitego polskiego statku „Wigry” na cmentarzu Fossvogskirkjugarður oraz Katedry pw. Chrystusa Króla w Reykjavíku.

Polonijne Forum Ekonomiczne – folder informacyjny zawiera m.in. informację nt. Polonii i Polaków za granicą, polityki polonijnej oraz zadań Pełnomocnika Rządu do spraw Polonii i Polaków za Granicą. Ponadto znalazły się tam informacje na temat Międzyresortowego Zespołu do spraw Polonii i Polaków za Granicą, nakładów państwa polskiego na współpracę z Polonią oraz zaktualizowanej Bazy organizacji oraz instytucji polskich i polonijnych GUS.

Materiały z I Zjazdu Badaczy Polonii – pierwszy Zjazd Badaczy Polonii, zorganizowany w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów w 2021 r., stanowi przykład realizacji zadań koordynacyjnych Pełnomocnika. Publikacja zawiera teksty głównych referatów zaprezentowanych podczas tego spotkania. Materiał uzupełnia wstęp i listy do uczestników Zjazdu od premiera Mateusza Morawieckiego i ministra Przemysława Czarńka.

V.3. Inne inicjatywy związane z popularyzacją tematyki polonijnej

Poprzez swoją aktywną działalność i współpracę z organizacjami polonijnymi i polskimi Pełnomocnik jest rozpoznawalny jako rzecznik osób polskiego pochodzenia przebywających za granicami Polski. Skutkuje to zwiększoną ilością korespondencji i spotkań podczas których nasi rodacy proszą o wsparcie lub proponują podjęcie określonych działań. Pełnomocnik w miarę możliwości reagował na otrzymywane sygnały i systematycznie współpracował z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz Polonii, aby skutecznie koordynować wsparcie dla środowisk polskich i polonijnych na całym świecie.

W 2022 r. na podkreślenie zasługują także:

Wsparcie Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie – Pełnomocnik zgromadził informacje pozwalające na precyzyjne określenie obszarów współpracy oferowanych przez poszczególne polskie instytucje publiczne zrzeszonym w organizacji muzeom, bibliotekom i archiwom.

Ogłoszenie i rozstrzygnięcie konkursu na opracowanie projektu Odznaki Honorowej za Zasługi dla Polonii i Polaków za Granicą – Odznaka jest honorowym wyróżnieniem i może być nadawana obywatelom polskim, cudzoziemcom oraz krajowym i zagranicznym organizacjom za szczególne zasługi w zakresie: umacniania polskiej tożsamości narodowej oraz wiedzy o Polsce wśród Polonii i Polaków za granicą, rozwijania nauczania języka polskiego i w języku polskim dzieci i młodzieży polonijnej, wspierania środowisk polonijnych w działaniach na rzecz szerzenia wiedzy oraz dobrego imienia Polski w kraju zamieszkania, aktywizacji środowisk polonijnych na rzecz budowania propolskiego lobby za granicą ochrony oraz popularyzacji polskiego dziedzictwa kulturowego poza granicami oraz umacniania więzi społeczności polonijnej i polskiej z Ojczyzną.

Zakończenie

W 2022 r. Pełnomocnik kontynuował działania nierozzerwalnie związane z realizacją polityki Rządu RP wobec Polonii i Polaków za granicą i polskiej polityki zagranicznej.

Do najważniejszych zadań zrealizowanych w 2022r. należy zaliczyć przeprowadzenie Konkursu ofert na realizację zadania publicznego „Polonia i Polacy za granicą 2022”, w ramach którego udzielono dofinansowania na kwotę ponad 52 mln zł, oraz przeprowadzenie konkursu „Polonia i Polacy za granicą 2022 – Wypoczynek Letni”, w którym kwota wyniosła blisko 5 mln zł. Ponadto 2022 r. Pełnomocnik rozpatrzył oferty realizacji zadań publicznych związanych z opieką nad Polonią i Polakami za granicą, złożone do Premiera, z pominięciem procedury konkursowej ze względu na ważny interes społeczny lub publiczny w tym wojnę na Ukrainie. W tym trybie zawarto umowy dotacyjne dotyczące 36 projektów, opiewających na łączną kwotę około 58,5 mln zł.

Jak wspomniano na wstępie, z powodu rosyjskiej napaści na Ukrainę, Pełnomocnik podejmował działania związane z udzielaniem i pomocy Polakom z Ukrainy oraz ich rodzinom uciekającym przed wojną koordynując wydatkowanie funduszy pochodzących z budżetu państwa.

Ponadto Pełnomocnik zaangażował się w sprawy związane z organizacją nauczania języka polskiego za granicą oraz sytuacją szkół polskich na Litwie i na Białorusi które są zagrożone likwidacją. Aktywnie wspierał działania Związku Polaków na Białorusi oraz sprawy Polaków z Białorusi, przebywających w Polsce.

Prowadził też aktywność w zakresie poszerzenia wiedzy nt. Polski wśród Polonii i Polaków za granicą, działał na rzecz umacniania i zachowania polskiej tożsamości, wzmacniania pozycji środowisk polonijnych poprzez podnoszenie efektywności ich działania, rozwijanie więzi młodego pokolenia z Polską oraz rozwój kontaktów młodzieżowych, naukowych, kulturalnych i gospodarczych. Do najważniejszych wydarzeń w tym zakresie należy zaliczyć pierwsze, zorganizowane poza granicami kraju, obchody Dnia Polonii i Polaków za Granicą w Islandii, II Zjazd Badaczy Polonii oraz wizytę w Argentynie pierwszą od wielu lat wizytą polonijną w prowincji Misiones na tak wysokim szczeblu. Ponadto należy podkreślić również organizowane przez Pełnomocnika Polonijne Forum Ekonomiczne, które odbyło się w ramach Forum Ekonomicznego w Karpaczu i było płaszczyzną spotkań i dyskusji przedstawicieli życia gospodarczego i społecznego polskiego pochodzenia z całego świata.

